

Polacy z wyboru. Żydzi ze Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich jako twórcy polskiej literatury i kultury – relacja

W miniony piątek, 13 września w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Gorlicach gościliśmy Tomasza Kubę Kozłowskiego z Domu Spotkań z Historią w Warszawie.

W prelekcji pn. *Polacy z wyboru. Żydzi ze Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich jako twórcy polskiej literatury i kultury*, wzięli udział uczniowie z Zespołu Szkół Ekonomicznych w Gorlicach oraz zainteresowani tematyką Kresów gorliczanie. Prelegent w niezwykle przystępny i interesujący sposób przedstawił historię Kresów, czyli ziem wschodnich dawnej Rzeczypospolitej, stanowiących siedem województw. Termin Trójdzielna Rzeczpospolita, obejmująca Królestwo Polskie, Księstwo Litewskie oraz Ruś (dzisiejsza Ukraina) stanowiła obszar, na którym w zgodzie współistniało kilkanaście narodów, religii i kultur. Wielokulturowe i wielonarodowe miasta m.in. Lwów, Wilno i Stanisławów (dzisiejszy Iwano-Frankiwsk) zamieszkiwali Polacy, Litwini, Białorusini, Tatarzy, Ormianie, Ukraińcy, Żydzi, Niemcy, Austriacy, Czesi. Świadczy o tym zabudowa architektoniczna (sakralna i świecka), a także wspomnienia świadków, chociażby uczniów szkół, których klasy cechowała wielonarodowa różnorodność. Kresy były wielokulturowym tygłem. Tę barwną i ciekawą mozaikę charakteryzowały wewnętrzne zależności i pozytywne relacje międzyludzkie.

Tomasz Kuba Kozłowski przedstawił sylwetki znanych Polaków, pochodzących z Kresów. Znamiennym przykładem może być Adam Mickiewicz – Polak i Litwin. Każdy obywatel naszego kraju uczy się w szkole na pamięć fragmentu epepei, zaczynającej się od słów „Litwo, Ojczyzno moja”.

Sporą grupą ludności zamieszkującej wschodnią część dawnej Rzeczypospolitej stanowili Żydzi. Wilno nazywano wtedy Jerozolimą Północy. Ponadto przed drugą wojną światową obywatele narodowości żydowskiej stanowili połowę lub ponad połowę mieszkańców wielu miast. Wynikało to z przepisów prawa, które zabraniały Żydom osiedlać się na wsi i uprawiać ziemię. Często w naszych wyobrażeniach o Żydach dominują obrazy związane kierunkiem ortodoksyjnym i chasydzkim. Jednak od XIX stulecia wielu Żydów asymilowało się do kultury europejskiej. Wynikało to m.in. z wrogiej Żydom polityki rosyjskiej. Wielu twórców kultury wyrosło w tych warunkach. Jak pokazuje historia, wiele jest przykładów spolonizowanych Żydów, u których w domu mówiło się po polsku, wyznawało polskie wartości i poglądy. Należeli do nich m.in.: Bruno Schultz, Jan Brzechwa, Stanisław Lem.

Istotną rolę w tworzeniu polskiej kultury lat trzydziestych XX stulecia odegrali znakomici tekściarze, kompozytorzy i poeci polscy żydowskiego pochodzenia. Im zawdzięczamy teksty wielu polskich pieśni patriotycznych, piosenek i scenariuszy filmowych. Utwory takie jak: *Tylko we Lwowie*, *Dobranoc*, *oczka zmruż*, *Czerwone maki na Monte Cassino*, *Szkoda lata* czy *Ostatnia niedziela zna każdy z nas*. Do dzisiaj cieszą się popularnością, są wykonywane przez artystów, pojawiają się jako wątki w filmach czy literaturze. Jednakże nazwiska autorów takich jak: Alfred Schutz, Leopold Kleinmann, Emanuel Szlechter, Zenon Friedwald czy wreszcie Marian Hemar dla wielu z nas pozostają nieznane. Podobnie jak historia Ziemi, odebranych Polsce po drugiej wojnie światowej. Wraz z przesiedloną na Zachód ludnością stopniowo zacierają się w pamięci fakt, że zostawiliśmy na tych terenach stulecia naszej historii, kultury i dziedzictwa narodowego (od panowania Władysława Jagiełły poprzez Unię Lubelską aż do czasów powojennych).

Spotkanie „Polacy z wyboru. Żydzi ze Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich jako twórcy polskiej literatury i kultury” zorganizowane zostało w ramach projektu „Więzi polsko-żydowskie w Galicji – literacko-edukacyjne spotkania z historią.” dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

